

Szeremeta, Maria

Płużek do usuwania masy woskowej z zaprasowanej polichromii

Ochrona Zabytków 19/2 (73), 79-80

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MARIA SZEREMETA

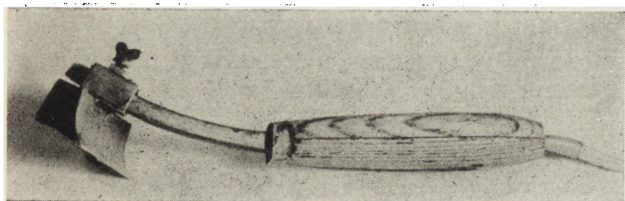
PLUŻEK DO USUWANIA MASY WOSKOWEJ Z ZAPRASOWANEJ POLICHROMII

Zaprojektowane i opracowane narzędzie jest pomyślane w celu usprawnienia pracy przy usuwaniu masy woskowej z zaprasowanej polichromii oraz przyczynia się do zaoszczędzenia czasu i materiałów zużywanych przy tej czynności. Przyrząd został wykonany w formie nasadki na kauter, ma kształt płużka i jest dokręcany na śrubkę. Wykonany z blachy mosiężnej grubości 1 mm, ma krawędź ścinającą zwróconą ku ręczce kautera, co pozwala dogodniej posługiwać się nim przy pracy (il. 1). Osadzenie skośne krawędzi ścinającej płużka powoduje przy pracy odwijanie się na bok, poza płużek, rozgrzanej masy woskowej w postaci cienkich wiórek (il. 2). Przyrząd, po podłączeniu przez transformator do prądu, nagrzewa się równomiernie przez umieszczone żelazko kautera u góry na środku płużka. Lekko wklęsła podstawka chroni polichromię przed uszkodzeniem jej w trakcie pracy. Stosowane w praktyce konserwatorskiej zmywanie masy woskowej z zaprasowanej polichromii metodą stopniowego rozpuszczania terpentyną jest długotrwałe, zużywa dużą ilość terpentyny oraz materiały pomocnicze (wata, lignina), a zmyta masa woskowa rozpuszczona terpentyną nie nadaje się już do powtórnego użycia.

Posługiwanie się płużkiem pozwala na uzyskanie następujących oszczędności. Usuwana, z zaprasowanej polichromii przy użyciu płużka masa woskowa nadaje się do powtórnego użycia. Oszczędność ta wynosi około 20%. Oszczędność w zużyciu terpentyny wyraża się wartością 50%, do czego należy dodać oszczędność

waty i ligniny. Po usunięciu masy woskowej płużkiem z zaprasowanej polichromii pozostaje już tylko doczyszczanie powierzchni obrazu terpentyną, co wymaga niewiele czasu, oraz zużycia niewielkiej ilości materiałów (wata, lignina). Poza tym krótsze działanie terpentyną na zaprasowaną polichromię nie zagraża osłabieniem przyczepności zaprasowanej warstwy polichromii do podłoża. Również mniejsze zużycie przez pracownika terpentyny przy pracy zwiększa higienę tejże. Wymienione urządzenie zaprojektowała art. kons. Maria Szeremeta, wykonał art. metaloplastyk Stefan Luchter.

art. kons. Maria Szeremeta

1. Płużek do usuwania masy woskowej (fot. E. Wilczek)

1. Raclette pour le grattage de la masse de cire

2. Zdejmowanie nadmiaru masy woskowej z obrazu przy pomocy płużka (fot. E. Wilczek)

2. Enlèvement du surplus de la masse de la cire de la peinture à l'aide de la raclette

L'outil présenté fut projeté et exécuté dans le but de rationaliser le travail pour le grattage de la masse de cire de la polychromie pressée ainsi que pour obtenir des économies de temps et des matériaux utilisés dans ce travail. Cet instrument comprend un embout avec cautère, fixé à l'aide d'un vis; il a la forme d'une raclette dont le bord coupant est tourné vers le manchon du cautère et après le branchement de la prise de courant il est chauffé uniformément par le fer du cautère. L'emploi de cet instrument accélère les travaux et permet d'obtenir des économies de la masse de cire d'environ 20%, de la térébenthine d'environ 50%, et de réduire également la quantité.

de la ouate et de la lignine utilisées. Au lieu de faire fondre graduellement la masse de cire, il suffit seulement, après avoir détaché cette masse avec la raclette, de nettoyer la surface de la peinture avec la térébenthine. En plus, l'action plus courte de la térébenthine sur la peinture pressée, n'affaiblit pas l'adhésion de la couche picturale au support, par contre l'emploi restreint de la térébenthine limite le danger de la réaction nuisible de sa vapeur sur la santé de ceux qui effectuent ces travaux. Cet instrument fut projeté par l'artiste conservateur Maria Szeremeta et exécuté par Stefan Luchter.

WŁADYSŁAW ZALEWSKI

UWAGI NA TEMAT PROBLEMÓW KONSERWATORSKICH RYTOWANEJ POSADZKI W KRYPCIE KOLEGIATY WIŚLICKIEJ

Zagadnienia konserwatorskie rytowanej posadzki romańskiej w Wiślicy były już niejednokrotnie przedmiotem rozważań na konferencjach naukowych, organizowanych z okazji odkryć wiślickich. Znalazły też odbicie w publikacjach¹. Ostatnio w „Ochronie Zabytków” ukazał się artykuł doc. Zofii Wartołowskiej, dr Barbary Penkalowej i mgr Teresy Ciachowej na temat problemów konserwacji tejże posadzki². Zawiera on, obok wyników badań masy gipsowej, z jakiej jest wykonana posadzka, oraz badań mających na celu odtworzenie tej masy, pewne propozycje konserwatorskie.

Z problematyką konserwatorską posadzki wiślickiej zetknąłem się już w czasie jej odsłaniania, w którym brałem udział, a następnie gdy przeprowadzałem inwentaryzację oraz cały szereg zabiegów zabezpieczających i oczyszczających na powierzchni rytowanej posadzki. Mam też możliwość przebywając corocznie w Wiślicy śledzić zmiany warunków i stanu zachowania, jakim ulega posadzka od czasu jej odkrycia. W związku z tym pozwalam sobie zgłosić kilka uwag i wątpliwości dotyczących propozycji konserwatorskich zawartych w wymienionym artykule.

W części artykułu dotyczącej badań nad odtworzeniem masy gipsowej, z której wykonano posadzkę, autorki stwierdzają, że celem tych badań jest uzyskanie odpowiedniego materiału do uzupełnienia ubytków, szczelin i spękań posadzki. Duży ubytek powstał we wschodniej części rytowanej posadzki na skutek wykopu pod fundament ściany tęczowej kolegiaty gotyckiej oraz na zachodniej krawędzi zachodniego pola posadzki. Oba te ubytki, powstałe w wyniku późniejszej działalności budowlanej na terenie kolegiaty, nie powinny być zarówno z konserwatorskiego punktu widzenia, jak i historii obiektu uzupełniane. Problem stanowi natomiast wzmocnienie samych krawędzi ubytków, które powinno zabezpieczyć posadzkę przed osiadaniem, a jej podłoże przed osypywaniem się. Szczególnie ostro występuje to zagadnienie na zachodniej krawędzi pola zachodniego posadzki, gdzie wskutek naruszenia podłoża przy pracach archeologicznych nastąpiło osadzenie się części posadzki i powiększenie spękań. Zabezpieczenie takie powinno być jednak wykonane w taki sposób, aby nowy, wprowadzony w tym celu materiał był niewidoczny z zewnątrz.

¹ L. Torwirt, *Zagadnienia konserwacji zabytków w Wiślicy*, Zespół Badań nad Polskim Średniowieczem Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej, „Sprawozdania” 1960, s. 33—35; A. Tomaszewski, *Z problematyki badań, konserwacji i ekspozycji zabytków w Wiślicy*, „Ochrona Zabytków” XVII (1964), nr 2 (65), s. 36—37.

² Z. Wartołowska, B. Penkalowa, T. Ciachowa, *Problemy konserwacji rytowanej posadzki gipsowej odkrytej w krypcie I kościoła romańskiego w podziemiach gotyckiej kolegiaty w Wiślicy*, „Ochrona Zabytków” XVIII (1965), nr 2 (69), s. 35—48.